

Bódis Klára igen szépen kidolgozott tervére (Using the playtext as a coursebook) kicsit kevesebb idő jutott. Ő ezt a művet egy egész félévre szóló, nyelvi órán (is) használható kurzusanyagként kezeli. Nagyon szépen gondolt, folyamatos, praktikus és használható anyag. Mindannyian élveztük gyakorlatát, melyben az egyik szereplő hozzátartozójaként kellett reagálnunk a szereplő által meg nem írt, csak a színpadon elmondott levélre, amit mi, a hozzátartozók kaptunk meg elméletben. Igen jó játék, improvizáció lehetőségét adta, csudajó ötlet volt és bár mindenki fáradt volt a nap végére, élveztük a lehetőséget.

Másnap *Kiss Attila* előadásában (The Bible and Shakespeare are there...) szó esett a darabról, az előadásról, különböző interpretációk lehetőségeiről, a színpadi háttér és a döntések sorozatának fontosságáról, onnan, hogy olvas az ember egy darabot, egészen odaig, hogy színpadra állítja, térben, időben, karakterekkel és ki-mondott, illetve csak jelzett gondolatokkal.

Müller Péter szinte összefoglalta a különböző megközelítéseket (Behind the bars). Áttekintést adott egyrészt a földrajzi helyzetből adódó háttérrel, az ezen a területen, illetve hasonló témákban született munkákról, másrészt képet adott a különböző szemléletmódokról, hozzáállásokról, összefonódásairól, átfedéseiről (élmény, szerző, tapasztalat, színházi munka, nyelvi, nyelvtanári, tanulói megközelítés). Végül a napi aktualitásokról (a darab, annak háttere, az előadás helyszíne, a pillanatnyi nemzetközi helyzet) sem megfeledkezve összegezte az elmúlt hétvége aspektusait.

Köszönet illeti a British Councilt és a Merlin Színházat, hogy a más-más háttérrel, igényekkel és gondolatokkal rendelkező embereknek megszervezték ezt a sokszínű és hasznos hétvégét, hogy új szempontokkal, új gondolatokkal és praktikus ötletekkel valamint igen pozitív élménnyel térjünk vissza napi munkánkhoz és hasznosítsuk, amit itt kaptunk.

Mit tud adni a dráma a technika tanításához?

Kaposi László

1. A technika és életvitel a kerettantervben

A dráma önálló tárgy is lehet, erre a magyar közoktatásban az utolsó 10 évben, gyors egymás utánban bekövetkezett jogi szabályozás-változások előtt már több ország gyakorlata szolgáltatott példát.²⁵ A dráma saját tantárgyi kereteinek kialakítása ezek után sem csak magának a színháznak mint művészeti ágának a tanulását célozza, hanem a dráma – talán még inkább, mint a többi művészeti tárgy – a saját működési rendszere mellett a világról, benne az emberről, önmagunkról és a másikról kíván tanítani. Tehát a tárgyhoz tartozó tevékenység egy része – törvényszerűen – a tárgy határain kívülre irányul.

Így irányulhat éppen a technika és életvitel tantárgyra is.

Ma már megszokottnak tekinthető a dráma jelenléte az anyanyelv, az idegen nyelv, az irodalom, a történelem tanításában, az osztályfőnöki órákon, a szabadidős foglalkozásokon. Másutt pedig különlegesnek számít a dramatikus módszerek alkalmazása. Ilyen az említett tantárgy is ...

Ha az alkalmazás területe a technika és életvitel tanítása lesz²⁶, nyilván fel kell, hogy merüljön a kérdés: mely témakörök azok, amelyek a dráma módszereinek segítségével mélyebben taníthatók, ahol a drámán keresztül történő tanítás valami többletet tud adni az amúgy is (más módszerrel, módszerekkel) létrejövő tanulási folyamatokhoz viszonyítva. Nos, lezárt válaszok e kérdéskörben nincsenek. Ezzel együtt – az eddigi hazai dráma-

²⁵ Nálunk a NAT, majd a kerettanterv bevezetése jelentette a tánc és dráma megjelenésével az alapfokú és a középfokú oktatási intézményekben a változást, míg a közoktatás intézményrendszeréhez tartozó alapfokú művészeti iskolákban a színművészet-bábművészet tantervi programja és követelményrendszere „legalizálta” a drámát, hiszen a színjáték tanszak alapfokán a drámajáték lett a főtárgy.

²⁶ Még csak „pletyka”, de félok, hogy valóság lesz belőle: ez a tárgy a (részben ismert) tervek szerint kimaradna a pedagógusképzésben a választható alapszakok közül. Ahová a dráma, úgy tűnik, be sem kerül...

pedagógiai gyakorlat tükrében – nagy valószínűséggel állítható²⁷, hogy más tantárgyak (vagyis nem a tánc és dráma) tartalmaiból azok a területek kínálják a legtöbbet a dramatikus módszerekkel történő feldolgozáshoz, amelyek:

- a *gyakorlatokkal végzett munka esetén* azok a témák, amelyeknél a szimuláció, a modellezés eredményei elegendőek;²⁸
- a *tanítási dráma módszereinek alkalmazása esetén* azok a témák, amelyek valamilyen emberek közötti problémahelyzetet tartalmaznak, és ahol a gondolatok mellett fontos szerepet játszanak az érzelmek;
- a *szakértői dráma módszereinek alkalmazása esetén* azok a témák, amelyekből „jól megfogható”, érdekes projekt fogalmazható, s amelyek esetében vonzó szerepeket kínáló cégek építhetők fel (mert hiába izgalmas maga a probléma, ha az a szerep, amelyből az megközelíthető, nem vonzó a tanulók számára).²⁹

A fő kérdés a továbbiakban az, hogy:

- vannak-e ilyen tartalmak az adott tantárgy anyagában,
- ha igen, akkor melyek ezek,
- mennyi van belőlük, (továbbá a mennyiségen kívül fontos lehet, hogy)
- az adott anyag melyik dramatikus tevékenység típusal dolgozható fel a legeredményesebben.

A technika és életvitel tanításához a kerettanterv az alapfokú nevelés-oktatásnak mind az első, mind a második szakaszában biztosít tanórát: mégpedig heti egyet-egyét, vagyis a nyolc év alatt összesen 8 x 37 tanóraban foglalkoznak a tanulók ezzel a tárggyal. Ez a szám önmagában sem nagy, ráadásul a kerettanterv bevezetésével csökkent a tárgyra fordítható idő, és ebbe kell, hogy beleférjen az informatikai alapismeretektől a háztartástanáig, a tipikusan „technikás” manuális feladatoktól a közlekedési szabályokon át a mezőgazdasági ismeretekig minden. Feltehetőleg a szaktanárok csak olyasmint hajlandók beemlíteni a tevékenységükbe, alkalmazott módszereik közé, aminek közvetlen hasznát látják a tananyag mélyebb szintű elsajátításában. Nem várható el a technikatánároktól, hogy hosszú drámatanulmányokat folytassanak. Az sem, hogy rövidebb kurzusokat elvégezzenek, de az utóbbi nyilván közelebb áll a hétköznapiak kínálta lehetőségekhez, és egy „bevezető a drámapedagógiába” típusú kurzuson megtanulható annyi, amivel az alábbiakban felsorolt dramatikus ötletek közül a szakértői dráma és a tanítási dráma kivételével minden megvalósítható, lévén a dráma legegyszerűbb módozatairól esik majd szó.

Az alábbiakban felsorolás jelleggel ismertetem a *technika és életvitel 5-6. évfolyamos kerettantervi anyagából* azokat a témaköröket, amelyek kapcsán a dramatikus feldolgozást megvalósíthatónak vélem. (Természetesen elképzelhető, hogy mások más témakörökben is lehetőséget látnak.) Az alábbi szövegek többsége a kerettanterv vonatkozó részének *belépő tevékenységformák – tartalom* rovataiból származik, helyenként pedig a *célok és feladatok, a fejlesztési követelmények* illetve az előbbivel részben cím szerint is fedésben lévő *a tantárgy feladatai az 5-8. évfolyamon* rovatokból vettem át szövegrészeket. A táblázat első oszlopa tartalmazza az egyes kiemelt tantervi szövegeket, míg a második oszlopban olvasható az, hogy az adott esetben melyik dramatikus tevékenység típusat tartom esélyesnek a feldolgozásban, illetve a megvalósítást szolgáló konkrét dramatikus ötletek is itt szerepelnek.

Részletek a kerettantervből (a kerettantervi fejezet általános bevezetője, 5-8. évfolyam)	Dramatikus ötletek
...miképpen tudunk együtt élni azzal a technikai környezettel, amelyet éppen az élet könnyebbé tétele érdekében hoztunk létre?...	Mivel a dráma (ez műfaji sajátossága) a problémahelyzettel tud foglalkozni, olyan élethelyzetek vizsgálata kerülhet itt sorra, amikor <i>nem tudunk jól élni</i> azzal a technikai környezettel, amelyet azért hoztunk létre, hogy könnyebben éljünk. Vagyis

²⁷ Bizonyítatlan állítás: nincs szakirodalmi hivatkozás, nincsenek felmérések. Helyenként logika van, máskor megérzések, meg az emlékeim arról az évente megírt egy-kétszáz drámaóratervről, amit a hallgatóim készítenek pedagógus továbbképző tanfolyamokon, vagy felsőoktatási intézményekben, és amit több körben velem konzultálnak, amit olvasnom, véleményeznem kell. Ettől a tudományos „pongyolaságtól” még igaz lehet az iménti állítás (és több, a későbbiekben leírt társa). Amennyiben példának okáért működik az intuíción... (K. L.)

²⁸ Az igazán fontos emberi tartalmak – talán – nem ebbe a körbe tartoznak...

²⁹ A fentiek szerint a logikai feladatokhoz, a kizárólagosan a kognitív szférára igényt tartó tanulási területekhez nem a dráma módszereit kell segítségül hívni.

Részletek a kerettantervből (a kerettantervi fejezet általános bevezetője, 5-8. évfolyam)	Dramatikus ötletek
	azok az esetek dolgozhatók fel eredményesen dramatikus módszerekkel, amelyekben probléma jelentkezik, nem pedig az idill. (A negatív esetekből természetesen következtetések vonhatók le a pozitív megoldásokra is.)
...a technika okozta környezeti károk megszüntetésére (...) Az okok megelőzésére kell a hangsúlyt helyezni, és erre alkalmas a rendszerszemléletű technikai nevelés.	Dramatikus gyűjtőmunka (rövid, nem részletesen egyeztetett, vagyis vázlatos improvizációk bemutatása több kis csoportos körben) a károsító magatartásformákra és élethelyzetekre. Az összegyűjtött anyag rendezése (rangsorolás a gyakoriság, a veszélyesség, a megváltoztathatóság stb. alapján). Okok, indokok keresése. A rangsorban előre került eseteket közül választva részletes vizsgálat a rögtönzések visszajátszásával, módosításával: miként lehetett volna a környezeti károkozást elkerülni.
A technika társadalomra és természetre gyakorolt hatásainak vizsgálata. Véleményalkotás a fenntartható fejlődésről.	Olyan döntési helyzetek vizsgálata, amikor valamilyen közvetlen érdek és a fenntartható fejlődés ismert vagy ismertnek vélt követelményei ütköznek, s ez emberek közötti konfliktushelyzetben jelenik meg. (Megjegyzés: a dilemmaszerű helyzetek teremtik a legerősebb feszültséget.)
A lakóhely vizsgálata funkció, célszerűség, esztétikum és forma összefüggései szerint.	<i>Szakértői dráma módszerei szerint</i> az általunk ideálisnak vélt lakóhely megtervezése meghatározott földrajzi, éghajlati viszonyok közé, adott településméret, lakossági számadatok stb. figyelembe vételével – ezek az osztály jelenlegi életereire hasonló adatok. Az ideálisnak vélt modell összehasonlítása a saját lakóhelyünkkel. Közelítés az ideális felé – saját lakóhelyünk megváltoztatásának lehetőségei, főbb irányai.
A városi, a közúti, a vízi és a légi közlekedés rendszereinek megismerése. A közlekedés szabályozása szükségességének belátása. A tömegközlekedés szabályainak megismerése. Az utazással kapcsolatos helyes magatartásformák elsajátítása.	<p>1. Olyan játékok, amelyek kontextusuk szerint a tömegközlekedés kialakulásának kezdeti időszakában játszódnak (pl.: Európában, a XIX. sz. második felében): még nincs elfogadott/betartott szabályozás, és ez rengeteg problémát (sok parttalan, veszekedésig fajuló vitát, még több balesetet) jelent. A jól megválasztott, a tanár által előkészített helyzetgyakorlatok eljátszása, majd értelmező megbeszélése után a szabályozás, illetve a szabályok betartásának szükségessége belátható kell legyen.</p> <p>2. Szakértői játék, amelyben a tanulók tudósokat játszanak. A szakmailag vegyes összetételű tudós csoport azt a feladatot kapta, hogy egy természeti katasztrófa miatt más helyre költöztetett, egyébként „civilizálatlan” népcsoport egyes tagjait tanítsák meg (többek között) az elemi közlekedési szabályokra.</p> <p>3. Szakértői játék, amelynek során a tanulók filmkészítők szerepébe lépnek, mégpedig egy olyan stáb tagjait játszhatják, akik egy oktatófilm forgatókönyvének elkészítésén dolgoznak. Ez az oktatófilm az utazással kapcsolatos helyes magatartásformák elsajátítását célozza.</p>
Az egészséges életvitel alapkövetelményei szerinti életmód kialakítása. Az életet és környezetet védő magatartáshoz szükséges alapvető	Dramatikus (és feltehetőleg szórakoztató) gyűjtőmunka az egészségtelen életvitel jellemző megjelenési formáival és helyzeteivel kapcsolatosan.

Részletek a kerettantervből (a kerettantervi fejezet általános bevezetője, 5-8. évfolyam)	Dramatikus ötletek
ismeretek és készségek elsajátítása, gyakorlása. A háztartási feladatok, munkák és a gazdálkodás folyamatainak és összefüggésinek felismerésére nevelés.	Okok, indokok keresése. Az összegyűjtött anyag rendezése (rangsorolás a gyakoriság, a veszélyesség, a megváltoztathatóság stb. alapján). A rangsorban előre került esetek közül választva részletes vizsgálat: pozitív-negatív játékok, átfordítás a rossz példáról az ideálisnak vagy legalább az optimálisnak tekinthetőkre.
(...) az eredmény (munkadarab, működés) együttes értékelésével nagymértékben javítja a tanulók <i>beszéd- és kifejezőkészségét</i> .	Viták: a disputa nevű játék és verseny, illetve a nagy hagyományokra visszatekintő „irodalmi bíróság” nevű játék eljárásaiból átvéve néhányat, de a lehetőséghez mérten az érzelmi azonosulást is lehetővé tevő szerep felkínálásával vita, amelyben „védők” és „vádlok” egyaránt vannak.
...a tanuló koncentráció, <i>problémamegoldó, alkotó, becslési, döntési, elemző, szintetizáló, rendszerező és összpontosító</i> képességének fejlesztése mellett növeli a kreativitást, a kezűgyességet és a pontosságra való igényt, továbbá elősegíti a <i>jó térlátást</i> , a tájékozódást a térben és a síkon.	A felsorolásból most az utolsókhoz kapcsolódva: a térérzékelést fejlesztő játékok sokasága szerepel a drámapedagógusok eszköztárában. Ilyen gyakorlatok fűzérért középpontba állító óra tervezése és vezetése. (<i>Térigényes</i> tevékenységről van szó: ezt a tanórát vagy a tanóra egy részét célszerű nem a tantelemben, hanem nagyobb térben tartani.)

5. évfolyam

Részletek a kerettantervből	Dramatikus ötletek
<i>A kommunikáció eszközei és módjai</i> : A hír, a jel és az információ fogalmak megkülönböztetése és használata. A tömegkommunikációs eszközök, pl. televízió, rádió, telefon használata.	A tömegkommunikációs eszközök használati kultúrájával foglalkozó dramatikus gyűjtőmunka a fentiekben már említett rendszerezéssel, rangsorolással, pozitív-negatív játékokkal együtt.
A telefon. A rádiózás, televíziózás és fejlődésük. Korszerű információs és kommunikációs rendszerek.	A kommunikáció emberközeli és az emberről leváló, az ember fölé növekvő módozataival foglalkozó improvizációk kidolgozása tanári megkötetések és tanulói kiegészítések alapján, majd ezek értékelő megbeszélése.
A természetes és az emberi alkotással létrehozott terek, formák és térképző elemek esztétikai és ergonómiai követelményei.	A terekkel való foglalkozásra kiváló lehetőséget nyújt a színpadi terek jelentésteremtő erejének, a térnek és a benne lévő tárgyak viszonyának, a hangsúlyos és hangsúlytalan pontoknak, illetve irányoknak stb. a vizsgálata. A tér szerepéről és fontosságáról ne csak beszéljünk, hanem a dramatikus tevékenység legegyszerűbb válfajaihoz tartozó szimulációs játékokkal próbáljuk ki a megbeszélés, vita során rögzítetteket!
A lakóházak jellemzői, építési módok változása. A falu és a város. A lakóhely. Lakóhelyünk veszélyeztetettsége. Helyes magatartásformák veszélyhelyzetben.	1. A drámaórák <i>kontextusépítő</i> szakasza (amelyben a hely, idő, személyek együttesét alkotják meg a tanár által megadott alapinformációkból kiindulva, a közös egyeztetés során felmerült tanulói ötletek beépítésével) állandó lehetőséget biztosít a különböző településszerkezetek, lakások felépítésének vizsgálatára. (Hasonlóképpen az azokban való élés-létezés modellezésére is...) 2. Szervezhető olyan dramatikus tevékenység is, amelynek során – a fikcióban, vagyis a játék képzeletbeli világában – veszélybe kerül az általunk felépített település. A veszély elhárí-

Részletek a kerettantervből	Dramatikus ötletek
	tása, a mentés során különböző erkölcsi problémák kerülhetnek elő (vagyis ez esetben nem a szakértői drámát ajánljuk, illetve nem azt ajánljuk elsősorban).
<p><i>Közlekedési ismeretek:</i> Példák felsorolása a közlekedés szabályozásának és a szabályok betartásának szükségességére. A járműhasználatnál járó veszélyhelyzetek megelőzése. (...) Az utazással kapcsolatos helyes magatartásformák elsajátítása.</p>	<p>Teljes „D” típusú órák, vagyis tanítási drámák is szervezhetők. Kész, publikált drámaóraterv is rendelkezésre áll: némi módosítással adaptálható a csoport és a tanár gyakorlottságát, továbbá a létszámot, helyet stb. figyelembe véve, amennyiben a közlekedési balesetek kapcsán a közlekedéssel járó erkölcsi felelősség részét képezheti az adott osztály tevékenységének (ld. A dráma tanítása 5-10. című segédletet).</p>
<p><i>Háztartástan,</i> életvitel: táplálkozás. Egészséges táplálkozási szokások bemutatása. A korszerű, környezetkímélő konyhai tevékenységek gyakoroltatása.</p>	<p>A már többször említett, rögtönzésekre épülő játékok jelentik az egyik utat, míg a „modellezős”, a szakértői drámához társítható eljárások a másikat. Ez utóbbira példa, hogy szakértők csoportja azt a megrendelést kapja, miszerint a tájékoztatás, a társadalmi elfogadtatás végett <i>a)</i> vagy az egészséges táplálkozási szokások, vagy <i>b)</i> a korszerű, környezetkímélő konyhai tevékenységek bemutatására kell tájékoztató kampányt szervezniük a média különböző csatornáinak bevonásával. A szakértők feladata elsősorban a kampány szakmai forgatókönyvének elkészítése (és nem a marketingstratégia részleteinek kimunkálása).</p>
<p><i>Háztartás:</i> A háztartási munka megszervezése.</p>	<p>A családon belüli munkamegosztás része lehet a legtöbb, családról szóló történetet feldolgozó tanítási drámának. A kontextusépítés során a tanulók a tanárral közösen kialakíthatják az adott családban érvényes munkamegosztást (ez csak erősítheti, hitelesebbé teheti a tanulók számára a fiktív világbeli figurákat, továbbá segíthet megteremteni a figurák viszonyrendszerét). Emiatt még nem kell, hogy a teljes dráma a családi munkamegosztásról szóljon: amennyiben ez a teljes tanóra témája kell legyen, akkor inkább a szakértői játék javasolható. Játshatunk például olyan tanácsadó testületet, amely az ezen a területen problémákkal küszködők számára kínál modelleket szakanyagaiban: a más témánál már említett oktatófilm mellett a legutóbbi témánál felhozott, különböző információhordozókra készülő szakanyagokon is dolgozhat a csapat: tájékoztató brosúrát rakhat össze, ez lenne a szakértőkből álló „cég” projektjének tárgya.</p>
<p>A kerékpár története. Kerékpáros közlekedés.</p>	<p>A kerékpárok megjelenése, a kerékpáros közlekedés történetének kezdetei heves vitákat váltottak ki: a technikai haladás hívei és ellenzői között. A konkrét tárgyuktól függetlenül hasonló viták időről időre előfordulnak, megosztva a társadalmat. Amikor a technika ideológiai viták tárgyává válik – ehhez a témához feltehetőleg eredményesebben férhetünk hozzá tanítási drámán keresztül, mint ha gyakorlatokkal dolgoznánk. (Akár vetítés formájában, akár a továbbgondolás, a tanári felkészülés során használható részletek találhatók e témához J. Menzel Sörgyári capriccio c. filmjében.)</p>
<p><i>Ruházkodás:</i> A ruhaneműk célszerű használata, gondozása. Textíliák és szerepük. A textilnyersanyagok csoportosítása. A növényi, állati eredetű és mesterséges szálanyagok. Ér-</p>	<p>Mind az „A” típusú dramatikus tevékenységgel, mind az általában jóval nagyobb időtartamokat és összetettebb munkaformákat igénylő tanítási dráma rövidebb változataival megoldható a téma feldolgozása. (Amiért itt szűkszavúak vagyunk: a</p>

Részletek a kerettantervből	Dramatikus ötletek
dekességek a ruházatkodás és a divat történetéből.	folytatásban, a dolgozat 3. pontjában ezen témakör feldolgozására néhány vázlatot közlünk.)
<i>Gazdálkodás:</i> Az árak ismerete és összehasonlítása. Az anyagi lehetőségek fölmérése. A zsebpénz beosztása.	Ismételten mindkét út ajánlható: lehetséges olyan helyzetek eljátszása, amelyek esetében anyagi gondokkal küzdenek a szituáció szereplői. Feldolgozhatunk olyan történetet is (és ezzel a bevonódás, a személyes érintettség mélyebb szintjeit érhetjük el), amelyben a mozgatóerőt az anyagiak miatti problémák bizonyos megjelenési formái jelentik. Csak ismételni tudjuk, hogy a dráma műfaji jellemzői miatt elsősorban azzal tudunk foglalkozni, amikor a témakör problémát jelent, tehát példának okáért valaki nem méri fel (helyesen) az anyagi lehetőségeit, amikor valaki nem tudja jól beosztani a zsebpénzét stb.

6. évfolyam

Részletek a kerettantervből	Dramatikus ötletek
<i>Épített tér és környezet:</i> Anyag, forma, stabilitás, egyensúly és elrendezés, mint lakberendezési szempontok alkalmazása egy lakás berendezésének példájában. A lakás jellemzői, funkciói, belső terei, a részek kapcsolatai. A lakás és környezete. Energiatakarékos lakások.	Szakértői dráma: a filmes díszlet- és jelmeztervező cég munkatársai ezúttal egy mai környezetben játszódó film díszletein dolgoznak. A forgatókönyv szerint különböző társadalmi rétegekhez tartozó szereplők környezetét kell megteremteniük. (A szociografikus ihletettség a hitelesség felé, míg a művészi célok a stilizálás felé viszik a díszlettervezőket.)
<i>Közlekedési ismeretek:</i> A balesetet megelőző magatartás gyakoroltatása, elsajátítása. A közúti közlekedés kialakulása. Kerékpáros közlekedés főúton. A kerékpár működése és állapota. Felelősség a közlekedésben.	Az 5. évfolyamos anyagban szerepelnek hasonló témakörök (igaz, ott a közlekedési felelősség taglalása <i>nem</i> a kerékpározás kapcsán kerül elő). A modellezés vagy szimulációs játék szintjén magatartásformák is gyakoroltathatók, ezt a dráma „leértékelt alkalmazásának” vélem. Sokkal érdekesebb lehet a közlekedési felelősség kérdéskörébe tartozó dráma: ha nem játszottunk ilyet az 5. évfolyamon, akkor megtehetjük most.
<i>Háztartástan és életvitel:</i> A lakás. Kiegyensúlyozott, harmonikus környezet kialakítása ápolása és karbantartása. A lakás és az iskola otthonossá tétele. Szép téralakítás és gazdaságos térkihasználás.	1. Életmódjátékok: amikor nem a drámai összeütközés ereje, hanem a részletekre, a hitelességre való törekvés válik fontosá. Ilyen esetekben a kontrasztos szerkesztés, vagyis a formai változatosság tarthatja életben a játékot a belső feszültség helyett. 2. Szakértői drámával e témacsokor esetében is megpróbálkozhatunk: belsőépítész „cégünk” azt a megbízatást kapta, hogy próbálja meg egy meglévő iskola tereit otthonosabbá, lakhatóbbá, „élhetőbbé” tenni. (A belső terek átalakítása akár része lehet egy olyan programnak, amely az egész iskolát akarja vonzóbbá tenni.) 3. A térhasználat, terek kialakítása kapcsán már javasoltunk játékot. Amennyiben ezekre még nem került sor, akkor fordítsunk rájuk időt most!
A környezetalakítás fontossága. Összefüggés a környezet és a közérzet között. Bútortörténet. A bútorok díszítése. Az egészséges bútorok megismerése.	1. Szervezhető szakértői dráma. Amennyiben már előző játékaikban létrehoztunk egy „céget” (ez a szakértői drámában elengedhetetlen), akkor praktikus lenne annak profilját úgy megválasztani, hogy minél többféle tevékenység férjen bele, így akár a bútortervezés is. Például a már említett filmes díszlet- és jelmeztervező cég esetében a berendezési tárgyakkal,

Részletek a kerettantervből	Dramatikus ötletek
	<p>vagyis a bútorokkal való foglalatosság is beleférhet a tevékenységbe. A cég (ami a szakértői dráma esetében a dráma kontextusa egyben) felépítése időigényes, az erre fordított idő általában egy tanóra, a munkánk gazdaságosabbá válna abban az esetben, ha a cég több tanórát is képes lenne szolgálni.</p> <p>2. Dolgozhatunk gyakorlatokkal is: a drámapedagógusok által használt térrel kapcsolatos játékok (amelyek figyelembe veszik a proxemika alapjait) sok játékos élményt nyújthatnak a tér különböző tartományainak, „rétegeinek” felfedezése kapcsán.</p>
Gazdálkodás: A bevétel és kiadás tervezési módjai.	<p>Ma, amikor a szegény-gazdag ellentétek erősebben osztják meg a társadalmat, mint a felszínen nagyon élesnek látszó ideológiai különbségek, akkor az ilyen témájú játékok szerepe jóval nagyobb az „anyagilag konszolidált” időszakokhoz képest.</p> <p>1. Szervezhető olyan tanítási drámák, ahol a pénz nagyon szigorú beosztása a „túlélést” biztosítja.</p> <p>2. Olyan is, ahol valaki a környezetéhez képest szegény, valamire neki nem telik, amire a többieknek igen. Ha gyerek áll fiktív világunk középpontjában, akkor mellékonfliktus lehet abból, hogy ha mindennapi frusztráltsága miatt a szüleit nyúzza azért, ami az ő anyagi lehetőségeiket jelentősen meghaladja.</p> <p>3. Szimulációs játékok iktathatók be itt (vagyis a drámának a gyakorlat szintű megközelítése). „Mit lehet/mit nem lehet ennyiből?” típusú játékok hosszas előkészítés nélkül is megvalósíthatók.</p>
Munkaszervezés: A háztartási munkafolyamat megfigyelése, elemzése. A munka beosztása. Beszélgetés a szelektív hulladékgyűjtés feltételeiről és lehetőségeiről.	<p>1. Szakértői dráma szervezhető a szelektív hulladékgyűjtés kapcsán. Egy új település kialakításakor bizonyos földrajzi és anyagi kötöttségek között szabadon gondolkodhatnak a tervezők. Feladataik egyike a város hulladékgyűjtésének újszerű megoldása.</p> <p>2. Szervezhetünk olyan játékot is, amelyet egy képzeletbeli család egyetlen nagy vitájára hegyezünk ki: a tanár által megadott adatok alapján (ki, mit, mennyi ideig, milyen gyakorisággal végez a házimunkákból a családon belül) kell újratárgyalni a házimunkák felosztását. Empátia, meggyőzés, érdekek képviselése, kompromisszumkeresés, alku kötése stb. gyakorolható a játék során.</p>

2. A gyakorlat szelektál – avagy mi fér bele a hazai oktatásba?

A dramatikus módszerek ismeretének hiánya jelentős akadály mindannak alkalmazásában, amire a fenti táblázat afféle alapkínálatot jelent (a táblázatról nem gondolom, hogy teljes, vagyis szabadon bővíthető). A szükséges módszerek elsajátítása – alapszinten, akkreditált pedagógus továbbképzések formájában – viszonylag rövid idő alatt megoldható. A technika szakosok semmiféle hátrányban sem lesznek, ha ilyesmire jelentkeznek, hiszen drámapedagógiát – a közhiedelemmel ellentétben – még a magyarosok sem tanulnak a pedagógus alapképzés során.

Nem csak a módszertani felkészültséggel (jelesen *felkészületlenséggel*) kapcsolatos problémák várhatók a gyakorlatban. Meglehető, nagyobb akadály lesz a dramatikus módszereknek a technika és életvitel tanításában való alkalmazásakor az, hogy sok helyütt és hosszú időn át a szakközépiskolai műhelygyakorlat általános iskolai változata volt a technikatanítás, és ehhez a műhelyekre hasonlító *szaktermeket* hoztak létre. A tégigényes

(vagy csak szabad, rugalmasan alakítható teret igénylő!) dramatikus feladatoknál a lefűrt lábú munkaasztalok nagyobb akadályt képezhetnek, mint az, hogy a szaktanárok mit tanultak felsőfokú tanulmányaik során, avagy mit csináltak az elmúlt években, évtizedekben.

A javasolt dramatikus tevékenység típusok közül a térrel kapcsolatos problémák hangsúlyosan jelentkezhetnek a gyakorlatok és a tanítási dráma esetében, kevésbé élesen, illetve ritkábban a szakértői drámánál.

3. Óravázlatok

Az alábbi óravázlatok közlési formája mind fejlődésben, mind a tevékenységek ismertetésében megfelel a drámaórák szokásos közlési módjának – ezzel együtt eltér a más tantárgyaknál (pl. a technika és életvitel esetében) megszokott leírási módoktól.

3. 1. „A” típusú dramatikus tevékenység a technika és életvitel órában

Óratípus: „A” típusú dramatikus tevékenységre (vagyis gyakorlatokra) épülő tanóra.

Csoport: 5. osztályos tanulók.

Tér: Osztályterem (illetve a tanulók szabad mozgását nem akadályozó belső tér).

Idő: Egy tanóra.

Eszközök: Papír és ceruzák a rajzoláshoz; csomagolópapír vagy nagyobb papírlap a közös tervezéshez.

Tanulási terület: Miért és hogyan öltözködünk? (A ruházkodás története.) A ruházkodás alapanyagai.

Nevelési terület: Társaink és saját magunk megfigyelése. Öltözködés, önkifejezés.

Megjegyzés: A foglalkozás szerkezete és a benne foglalt gyakorlatok viszonylag nagy biztonságot nyújtanak a dramatikus tevékenységben kisebb tapasztalattal rendelkező tanár számára is, aki ugyanakkor számos tevékenységet, játékformát felvonultathat a munka során. A foglalkozás folyamán, a megbeszéléseken a tanár elsősorban „munkavezetőként” van jelen.

Az óra leírása

a) változat

KONCENTRÁCIÓS JÁTÉK

Elszámolni közösen 1-10-ig úgy, hogy bárki bármikor mondhatja a következő számot, de ha ketten szólnak meg egyszerre, akkor automatikusan előlről kell kezdeni a számolást.

EGÉSZ CSOPORTOS EGYEZTETÉS

Miért öltözködünk?

ÖTLETBŐRZE EGÉSZ CSOPORTBAN

Mi, milyen tényezők határozzák meg az öltözködésünket?

RAJZ/LEÍRÁS KÉSZÍTÉSE CSOPORTBONTÁSSAL:

a) Milyen lenne az elfogadott ruházat?

- a felnőttek számára;
- a kortárs csoport számára?

b) Milyen lenne a botrányos ruházat

- a felnőttek számára;
- a kortárs csoport számára?

EGÉSZ CSOPORTOS MEGBESZÉLÉS

Milyen anyagokból készülnek a ruháink?

MIKOR ÉS MIÉRT MONDJÁK A KÖVETKEZŐKET? (CSOPORTBONTÁSSAL)

- a) Nem a ruha teszi az embert...
- b) Mégis a ruha teszi az embert...

Dramatikus ötletgyűjtés. A legérdekesebb helyzetek megjelenítése állóképből, majd a szereplők megszólaltatása, esetleg a játék elindítása, a szereplők „életre keltése”.

TÁRSISMERETI JÁTÉK EGÉSZ CSOPORTBAN

Felismerés ruha/öltözék alapján

A gyakorlat első szakaszában megfigyeljük egymás öltözékét, megpróbálunk minél több információt memorizálni, majd a kitaláló megpróbálja csukott szemmel, tapintás alapján felismerni az éppen előtte állót (beszéljük meg, hogy milyen felület, testrész érinthető – a nyitott szemű játékos is segíthet, csukott szemű társa kezét a ruhájára teheti). Több fordulóban játszunk: így többen kerülhetnek a kitaláló szerepébe. Nagyobb létszám esetében páros vagy csoportos változatban is játszható.

b) változat

KONCENTRÁCIÓS JÁTÉK

Az eredeti változatában ADOK-KAPOK néven ismert játék adaptált változata – ruhanekkel.

Körben áll a társaság. Megegyezünk a szövegben (pl. kabát, szoknya, nadrág, ing), majd memorizáljuk, begyakoroljuk azt.

A játék menete: a kezdő játékos mondja az első szót/mondatot – valamelyik társának. Ő nyugtázza az üzenetet, majd a második szót mondja egy általa kiválasztott résztvevőnek (csupán visszaadni tilos az üzenetet), aki a harmadik szóval adja tovább a „stafétát”. A negyedik szó után újra az első következik, s így tovább. Hiba esetén újra indul a játék (de játszhatunk kiesésre is).

A játék alapváltozata kétirányú figyelemosztást igényel: az üzenet vételére-adására és a soron következő mondatra kell figyelni (a harmadik irányú figyelemosztást bővítéssel érhetjük el, például fokozatosan emelkedő hangerővel, vagy egyre dühösebben, vagy egyre kedvesebben stb. mondjuk a szöveget).

Megjegyzés: ha az ADOK-KAPOK ismétlődő, visszatérő eleme lehet foglalkozásainknak, akkor mindig más-más szöveggel játsszuk!³⁰

MI VÁLTOZOTT AZ ÖLTÖZÉKEN?

Mindenki játzó és kitaláló lehet egyszerre. A játékosok körben állnak, alaposan megnézik egymás ruházatát, figyelve az apró részletekre is, majd a játékvezető jelére (például tapsra) mindenki hátrafordul (ki fordul a kör), becsukja a szemét, s valamit változtat a ruházatán (kisebb, nem „szemet szűrő” változtatásokról van szó!). Miután visszafordult a társaság, a játékvezető által megadott párosításban kell kitalálni, hogy a pillanatnyi partner mit változtatott (amennyiben páron belül nem sikerül felfedezni a változást, segíthet a csoport).

Játszhatunk más változatban is: Egyvalakit kiküldünk a szobából. Mielőtt kimegy, alaposan körülnéz, hogy kinek milyen a ruházata, hogy néz ki stb. Ezután a bent maradók valamit változtatnak a ruhadarabjaikon: a csoport összesen három változtatást hajt végre. Behívjuk a kitalálót, akinek az a feladata, hogy rájöjjön, milyen változtatások történtek, amíg ő kint volt. Új kitalálóval, cserével folytatódik a játék.³¹

RUHAANYAGOK FELISMERÉSE CSUKOTT SZEMMEL

Az érzékelésfejlesztő gyakorlatok bőséges tárházából, azon belül is tapintásérzékelésre épülők közül választottunk. A felismerési játékok előtt lehetővé kell tennünk a megtapasztalást: hadd fogják meg a tanulók egymás után a különböző anyagmintákat, jegyezzék meg azok nevét – a hasonló tapintású anyagok megkülönböztetése csukott szemmel még így is nehéz feladat lesz!

(A technika és életvitel kerettantervi fejezetében említés esik a tanulók *beszéd- és kifejezőképességének fejlesztéséről*. Gyakorlataink is segíthetnek ebben: fogalmazzuk meg, vagy legalább keressünk szavakat az érzéklek leírására (tapasztalataink verbalizálása)!

TÁRSISMERETI JÁTÉK EGÉSZ CSOPORTBAN: FELISMERÉS RUHA/ÖLTÖZÉK ALAPJÁN

Két változat is ajánlható – akár egymás után is játszhatók.

Az elsőt, a tapintásra épülőt az **a)** sorozat utolsó elemeként ismertettük már.

A második változat szerint leírjuk a csoportnak háttal ülő játékos számára egyik társunk ruházatát, s neki a leírás, vagyis a szavak alapján kell felismernie társát, vagyis kitalálnia azt, hogy kinek az öltözékéről van szó. (Szerencsés megoldás, ha az is mond egy-két mondatot, akinek a ruhájáról éppen szó van!)

Miközben a ruhaanyagokkal foglalkozunk, a társak, partnerek nem-vizuális úton történő felismerésére a gyakorlat központi eleme: a hétköznapi „kétcsatornás” (kép; kép + hang) információszerzés skáláját bővítjük, hiszen másként mást tudhatunk meg társainkról.

STÚDIÓBESZÉLGETÉS – SZAKÉRTŐK A RUHÁZKODÁSRÓL/ÖLTÖZKÖDÉSRŐL

³⁰ Forrás: JÁTÉKKÖNYV, Marczibányi Téri Művelődési Központ – Kerekasztal Színházi Nevelési Központ, 1993.

³¹ Ld. i. m.!

A divat, a társadalmi hovatartozás, az önkifejezés és a szükség oldaláról vizsgálódva.

Az egyes szakértők csoportbontással felkészíthetők a vitára, ezzel az egyes megközelítések kapcsán összegezhető a csoportok tudása, a tanulók tanítják egymást. Ebbe a rögtönzésbe (amiből tilos a kilépés, mivel élő adásról van szó!) bekapcsolhatók a tanulók ismeretei a médiáról.

A TANKÖNYVI TÁBLÁZAT KAPCSÁN HÁZI FELADAT

Gyűjtsenek ruhaanyag-neveket, ismerőseiket is megkérdezve! Figyeljék meg, hogy milyen életkorúak milyen ruhaanyagokat említenek elsőként, illetve milyen nem említenek!

3. 2. Tanítási dráma a technika és életvitel órán

Óratípus: „D” típusú dramatikus tevékenységre épülő tanóra (vagyis tanítási dráma).

Csoport: 5-6. osztályos tanulók.

Tér: Osztályterem (illetve a tanulók szabad mozgását nem akadályozó belső tér).

Idő: Egy tanóra.

Tanulási terület: Miért és hogyan öltözködünk? A ruházkodás alapanyagai.

Téma: Kiközösítés öltözék miatt. A helyzet rendezése.

Fókusz: Mit tegyünk, ha a másik nem olyan (jó, szép, okos, divatos, bőrszínű, vallású, fajú stb.), mint mi?

A történetváz ismertetése: Botrány tört ki – rögtön év elején – egy kisvárosi szakközépiskolában. A felháborodott szülő megfenyegette a tantestületet, egyesek szerint tettelegességhez is folyamodott. Azt kifogásolta, hogy a tanárok semmit nem tesznek annak érdekében, hogy a fia osztálytársai abbahagyják a gyerek naponta történő megalázását. A tantestület – semmit nem tudtak a dologról – ekkor kezdett el nyomozni a történetek után. Kiderült, hogy a tanyasi fiú naponta „apró, hétköznapi megalázások” elszenvedője volt „avittos” ruhái, illetve beszéde, szokásai miatt.

Megjegyzés: Természetesen ez az óra – ha a dramatikus tevékenység felől nézzük, akkor – az erkölcsi problémát helyezi a középpontba. A dráma számára a történet gyakran kicserélhető, és a más tantárgyhoz tartozó tanulási terület feldolgozása mellékes. A drámával dolgozó, szaktárgyat tanító tanár számára nyilván más a helyzet...

Az óra leírása

1. RÖVID TANÁRI NARRÁCIÓ arról, hogy hol, mikor játszódik játékunk: napjainkban, a tanévnek még az elején, szeptember hónapnak már a végén vagyunk. A helyszín egy kisváros („nem is olyan rossz hírű”) szakközépiskolája.
2. TÉVÉRIPORT (ELŐKÉSZÍTETT JELENET TANÁRI SZEREPBE LÉPÉSSEL) a helyi kábeltévé stúdiójában az iskolában történekről, az iskola igazgatójával: ő nem volt ott a tanárban az ominózus események megtörténekor. A riporter jól értesült, emiatt kegyetlen kérdések sorát teszi fel (semmi kímélet az igazgató iránt – lehet, hogy volt diákja, s azért, esetleg egy kis helyi politikai hátszél mozgatja, s akkor azért...).

A tanár játssza az igazgató szerepét, míg a riporter szerepére, a jelenetben való közreműködésre az órát megelőzően felkéri (és rövid megbeszélés során felkészíti) az egyik diákját. A riportból nem tudjuk meg teljesen egyértelműen, hogy mi is történt, mivel az igazgató kitérő válaszokat ad még a rákérdésekre is, de az körvonalazódik, hogy az egyik szülő (jól megtermett ember) a tanárban tettelegesen bántalmazott több tanárt, esetleg „csak” sarokba szorította, mozgásszabadságukban korlátozta őket (mintegy fél órán át), eközben becsmérelte és megfenyegette volna őket. Az mindenképpen ki kell, hogy derüljön: a szülő azért ilyen felháborodott, mert a gyereket – nem szokott panaszkodni, de most nagy sokára elmondta otthon – azóta inzultálják (helyenként fizikailag is) az osztálytársai a „vidékiek” öltözködése, beszéde, szokásai miatt, mióta ebbe a (kis)városi iskolába jár.

3. „KÖZJÁTÉK” (a tanulók sztereotípiáira építve): gazdag és újjgazdag gyerekek „aláznak” valakit azért, mert öltözködésben „kilóg a sorból”, nem felel meg az aktuális trendnek, csórók a ruhái stb. A „céltáblát” nem kell megjeleníteni (mint ahogy később, a vázlat 5. pontjában, elegendő a *jelzés*)...

Nem fogjuk a továbbiakban ezeket a szerepeket játszani, így hosszabb előkészítést sem igényel a rögtönzés. Egész csoportban, de akár csoportbontással is játszható. Az utóbbi esetben adhatunk különböző helyszíneket, eltérő életkorú fiatalokat; esetleg a hétköznapiokból vett „stílusokat” is megajánlhatunk.

4. A tanár által hozott FOTÓ ALAPJÁN CSOPORTMUNKÁBAN egy-egy öltözék elemzése az esedékes korosztályi divat szempontjából. Az egyes csoportok különböző elemzési szempontokat kapnak: pl. a divattervező, a kereskedő szemszögéből, csak a gyakorlati hasznosságot vizsgáló „energetikus”, az emblematisz vonásokat (is) kutató kultúranropológus stb. oldaláról.³² Minden csoport más-más fotót kap – ezeket a beszámolók alatt közreadjuk. A beszámolók – a lehetőségekhez mérten – minél összefogottabbak és rövidebbek legyenek! (Ennek érdekében élhet a tanár megkötésekkel: pl. csak az öt legfontosabb megállapítást ismertesék a csoportok „szóvivői” a többiekkel stb.)
5. A kör közepén, a széken egy pulóver – a jelzés egy figurát helyettesít, azt, akit „aláznak”. A tanár megkéri a tanulókat, hogy PRÓBÁLJÁK BELEKÉPZELNI MAGUKAT A SZÉKEN ÜLŐ FIÚ HELYÉBE. Semmi mást nem is kell tenniük, nem kell példának okáért fizikai akciókban vagy szavakban „reagálniuk”. A tanár megpróbálja minél pontosabban visszamondani azokat a legélesebb mondatokat, amelyeket az előző két játékfordulóban hallott a tanulóktól!
6. Még tartva a kört: MINDENKI MONDJON EGY-EGY SZÓT arról, hogy beleképzelve magát a fiú helyzetébe, mit érzett vagy mit gondolt a megjegyzéseket hallgatva!
7. TANÁCSADÓ SZOLGÁLAT: Gyors csoportos előkészítés (egyeztetés) után, a munkacsoportokat egy-egy fővel képviselve próbáljunk „segítőként” tanácsokat adni a továbbra is csak jelzett központi figurának! Amennyiben ez nem működik, akkor a tanár veheti magára a tanácsra szoruló fiú szerepét. A tanácsok arra vonatkoznak, hogy mit tegyen a fiú a helyzete megváltoztatása érdekében!
8. ÖTLETBŐRZE: Mit tehetnének társuk szokásos, napi gyakorlatot jelentő sértegetése helyett az osztály tagjai? (Tételezzük fel, hogy észreveszik azt a pillanatot, amikor a „sértegetősdí” kezdődik! Mit tehetnének helyette? Nem „világmegváltó” megoldásokat várunk, a tanulók apró, nevetségesen köznapi ötleteket is mondhatnak, mint pl.: forduljanak el, menjenek a büfébe, dobjanak be egy viccet stb.)
9. JÁTSSZUNK EL EGY OLYAN JELENETET (rutinosabb játékosnál a GONDOLATKÖVETÉS nevű eljárás alkalmazásával), ahol mindkét fél alkalmazza az imént kapott tanácsokat!

3. 3. Szakértői dráma a technika és életvitel órán

Óratípus: Szakértői dráma.

Csoport: 5. osztályos tanulók.

Tér: Osztályterem – az egész csoportos megbeszélésekhez és a csoportbontásos tevékenységhez gyorsan átalakítható bútorzattal.

Idő: 2 tanóra.

Amennyiben a szakértői dráma kontextusát jelentő „cég” kitalálása, kidolgozása is (aktuális) feladatunk, akkor három tanóra az optimális időtartam. Az alábbiakban abból indulunk ki, hogy a cég (vagyis a szakértői dráma kontextusának) „felépítése” már előbb megtörtént, más tanulási terület esetében is alkalmaztuk azt.

Eszközök: Papír és ceruzák a rajzoláshoz; csomagolópapír vagy nagyobb papírlap a közös tervezéshez.

Tanulási terület: A hazánkra általában jellemző, éghajlatunktól, kultúránktól függő öltözködési szokások.

Téma: A segítőszolgálathoz érkezett megrendelés teljesítése.

(**Fókusz:** A szakértői dráma sajátosságainak megfelelően egybeesik a tanulási területtel.)

A dráma kontextusa (szakértői drámában: a „cég”): A tanulók a Mentor Segítőszolgálat munkatársainak szerepébe lépnek. Ez a szolgálat főként menekültekkel (a hazájukból elűdözöttekkel) foglalkozik. Aktuális feladatuk a magyar öltözködési szokásokról egy rövid tájékoztató füzet elkészítése egy hazánkba menekült afrikai népcsoport (törzs) számára (a polgárháborús környezetből menekült törzs a miénktől jelentősen eltérő éghajlatról érkezett, eddig jobbára csak saját maguk által készített, kulturális tradícióiknak megfelelő öltözékeket hordtak).

Megjegyzés: A tanárnak végig szerepben kell dolgoznia, de ez a szerep (a gyerekek szerepeihez hasonlóan) a szakértői drámában végig funkcionális, nincs rétegzettsége; vagyis könnyen játszható. A szakértői dráma sajátosságainak megfelelően a tanár szerepe nem lehet magasabb státuszú, mint a többieké. Ezzel együtt olyan szerepet kell választania, amely lehetővé teszi, hogy a külső információk hozzá érkezzenek be: jelen esetben a szolgálat egyik szakértője, akinek a munkaköréhez tartoznak a kapcsolattartási feladatok is (ügy-

³² Meg kell találni az említett szakmáknak a megfelelő jelentéssel bíró, és a tanulók számára is érthető elnevezéseit.

vezető). A tanári munkában – a szakértői dráma esetében – a legnagyobb feladat a munkaszervezés: az, hogy miként bontja le a tanár elérhető, megközelíthető feladatok sorává az új ismereteket. (Ez a feladat más tanári tevékenységből is ismerős...)

Az óra szerkezete³³

1. A Mentor Segítőszolgálat legutolsó munkája legsikeresebb pillanatainak felidézése.
2. A megrendelés ismertetése.
3. Összmunkatársi értekezlet: a munka méretének, mennyiségének, a ráfordítandó időnek első közelítésben történő behatárolása.
4. A munka felosztása: munkacsoportok alakítása.
5. A munkacsoportok értekezletei, a csoporton belüli munkamegosztás.
6. Anyaggyűjtés.
7. Csoportmunka.
8. Beszámoló a csoporton belül.
9. Az előző megbeszélés eredményeitől függően újabb csoportmunka.
10. Felkészülés a munkatársi értekezletre: a csoport beszámolójának egyeztetése.
11. Munkatársi értekezlet: hol tartanak az egyes csoportok, illetve a folytatáshoz szükséges legfontosabb elemek megbeszélése.
12. A megrendelő képviselőjének látogatása – megbeszélés.
13. A megrendelő (képviselőjének) észrevételei alapján szükséges változtatások megbeszélése.
14. Szükség esetén újabb csoportmunka – visszacsatolás a 10. ponthoz. Ebben a „hurokban” a 12. pont ismétlése – jó esetben – értelemszerűen a munka átvétele lehet.

4. Összegzés

A dolgozat táblázatos formában ismertette a technika és életvitel tantárgy 5-6. évfolyamos kerettantervi anyagából azokat a tartalmakat, amelyek dramatikus tevékenységen keresztül is taníthatók – a tantervi tartalmak mellé rendelve az alkalmazható dramatikus tevékenység típusát, gyakran pedig konkrét, megvalósítható dramatikus ötleteket is.

A folytatásban adaptálható óravázakat, illetve szerkezeteket közöltünk a dramatikus tevékenységeknek a technika és életvitel tantárgy tanításában történő alkalmazására.

5. Felhasznált irodalom

A dráma tanítása/I-IV. (tanári segédlet-sorozat az 1-2., a 3-4., az 5-6. és a 7-8. osztályban tanítók számára), KSZNK, Gödöllő, 1997-1999. szerk.: Kaposi László

Az alapfokú nevelés-oktatás kerettantervei. 316-333. old. Bp. 2000. Az Oktatási Minisztérium kiadványa.

Drámapedagógiai Magazin

Heathcote-Bolton: Arthur király lovagjai (1. rész), In: *Drámapedagógiai Magazin*, 13. szám, 1997

Heathcote-Bolton: Arthur király lovagjai (2. rész), In: *Drámapedagógiai Magazin*, 14. szám, 1997

Drámapedagógiai olvasókönyv, Marczibányi Téri Művelődési Központ, 1995. szerk.: Kaposi László

Játékkönyv. A Kerekasztal Színházi Nevelési Központ és a Marczibányi Téri Művelődési Központ kiadásában, 1993. szerk.: Kaposi László

Pitrik József: Életvitel – technika – háztartástan, 5. évfolyam. Apáczai Kiadó, Celldömölk, 2001.

Pitrik József: Életvitel – technika – háztartástan, 5. évfolyam. Apáczai Kiadó, Celldömölk, 1998.

Pitrik József: Kézikönyv (technika és életvitel), Apáczai Kiadó, Celldömölk, 2001.

Pitrik József: Tanári kézikönyv, 6-8. osztály (a technika, életvitel, háztartástan, pályaorientáció tankönyvsorozathoz), Apáczai Kiadó, Celldömölk, 2001.

Stop-klatka – still image – állókép

beszámoló a „Nagy-Britannia, a drámapedagógia bölcsője – a lengyel dráma 30 éve” című nemzetközi konferenciáról

³³ A szakértői dráma esetében nem óraterveket, hanem a műhelymunkáról szóló beszámolókat közöl a drámapedagógiai szakirodalom. Áthidaló megoldásként választottam az óra szerkezetének rövid ismertetését.